

Kirkelige miljøers utfordringer i møte med den som har seksuelt krenket en annen

Knut Hermstad

Dr.art., spes. i klin.sexologi (NACS)

Konferanse Oslo

22. – 23. november 2012

To hovedtyper av seksuelle overgrep

Voldtekt:

- Hevn/aggresjon mot kvinner
- Hevn/aggresjon mot menn
- Mangel på seksualpartner
- Bekjentskapsvoldtekt

Overgrep mot barn/mindreårige:

- Tennes seksuelt av barn (fetisj)
- Forelsker seg i barn (pedofile)
- Vold mot barn/drap eller skader
- Overfører voksenkonflikter og søker utløsning for spenning og aggresjon hos barn

Arenaen

Kristne miljøer er mer sårbare enn andre miljøer:

- Trosfellesskapet omfatter alle sider av livet
- Venner, familie, sosialt nettverk
- Tryggheten i et kristent fellesskap
- Tillitspersoner representerer Gud ...
- Maktaspektet mer tydelig

Forskjell på menigheter?

- Folkekirken
- Mindre kirkesamfunn
- Misjonsorganisasjoner
- Store lokale forsamlinger versus mindre
- Eksklusjonsparagrafer:
  - Den norske kirke
  - Andre kirkesamfunn
  - Misjonsorganisasjoner

Kontekst og atferd

- Seksuelle overgrep utspiller seg i handlingsrommet mellom seksualitet, aggresjon og intimitet
- Seksuelle overgrep er relatert til triaden skam, sårbarhet og manglende kjærlighet
- Utløsende faktorer: Ubevisst opplevelse av relasjonell utilstrekkelighet, som fører til en kompensatorisk, seksualisert atferd

Å se sammenhengen mellom individ og samfunn

- Vold og overgrep må forstås i et sosialt og kulturelt perspektiv
- Menneskers handlinger avspeiler det samfunn de lever i
- Menneskers handlinger avspeiler hvilke individuelle valgmuligheter som finnes
- Vold og overgrep finner sted når gjerningspersonen ikke lenger holder ut å leve med sin egen smerte eller sitt indre kaos

Utfordringer til kirken

- På den ene siden:
Å solidarisere seg med den utsatte; ved å fordømme vold og overgrep (*Guds vrede over synden*)
- På den andre siden:
Å bekrefte gjerningspersonens menneskeverd; ved å tilby empati og støtte (*Guds omsorg og nåde til den som ligger nede ...*)

Er det mulig – egentlig – å elske synderen, men fordømme synden?

Abdiserer fra voksenrollen

- David: Trengte trøst
- Gunnar: Mangel på kjærlighet

**Problem: Manglende
intimitetskompetanse**

Det relasjonsskadede barnet

- I begynnelsen er ensomheten ...
- Skadet tilknytningsevne:
  - Skammen over å være annerledes
  - Frykten for å bli stengt ute
  - Fortvilelsen over å være oversett

Følger av tilknytnings-skadene

- Et umodent forhold til kvinner
- Benektende forhold til konflikter, evt. oppsøker konflikter
- Projiserer egne konflikter og søker trøst hos barn
- Avstand til egne følelser, og delvis vanskelig for å vise empati
- Forstår ikke rekkevidden av det de selv har gjort

Holdninger til etikk, moral og verdier

- Tilhengere av likestilling mellom kjønnene
- Sex og kjærlighet bør helst henge sammen
- Synes at utroskap er galt
- Seksuelle overgrep er ikke det samme som utroskap
- Kritiske, men også positive holdninger til homoseksualitet
- Spredning i oppfatningen av tro, religion og livssyn

De er som folk flest: Tradisjonelle oppfatninger av etikk, moral og seksualitet

Den vrede Gud og det skadede selvbildet

- Det er skamfullt å være seksuell overgriper
- De vet det er galt å krenke andres grenser
- De synes de fortjener straff
- De synes de fortjener å lide

Bildet av den vrede Gud korresponderer med overgripernes selvbilde. De godtar dommen uten protest ...

Erkjennelse, forandring og selvbilde

- Et skadet selvbilde er det største hinder for erkjennelse og forandring
- Erkjennelse krever tillit til at man ikke vil bli overlatt til seg selv
- Forandring krever **en kapital av menneskelig verdighet**

Et monster kan ikke forandre seg ...

Terapiens symbolske betydning

- Støtte til den utsatte: Dette skal ikke skje igjen
- Terapi som uttrykk for medmenneskelighet og omtanke
- Fortjener overgripere en slik omtanke?

Terapiens eksistensielle betydning

- Skape **håp** om at forandring er mulig
- Skape **tro** på at forandring er mulig
- Erfare **kjærlighet** og empati; fra terapeut og evt. gruppedeltakere
- Muliggjøre innsikt og erkjennelse
- Forsoning med fortiden: ”... *det var faktisk jeg som gjorde dette ...* ”

Terapiens teologiske betydning

- Synd, skyld og nåde er terapiens faktiske, men uuttalte undertekst
- Gjenopprettelse og forsoning er terapiens ideelle mål
- Troen på menneskets absolutte verdi er terapiens grunnleggende forutsetning
- Både gjerningsperson og utsatt er gjenstand for (Guds) kjærlighet

Veien videre: ”Restorative Justice”

- Gjenopprettelse og forsoning. NB: Hvis det er ønskelig og mulig!
- Metoden:
  - Et møte mellom overgriper og utsatt
  - Behovet for et moralsk og eksistensielt preget oppgjør
  - Behovet for å plassere skyld og ansvar
  - Behovet for å få anerkjennelse for sin lidelse
  - Behovet for å få bekreftet sin menneskelighet

Markere grenser, eller åpne nye rom?

- Kunnskap om grenser er ikke nok til å hindre grenseoverskridende atferd
- Tydelige og strenge straffereaksjoner er ikke nok til å hindre nye overgrep
- Innsikt og kunnskap kan gi mot til å prøve ut nye, alternative reaksjonsmåter
- Vi trenger trygge rom, der de utsatte får støtte, og der gjerningspersonene får hjelp til å ta ansvar for sine liv og sine valg

Ikke en sak for amatører ...

- Vi trenger fagpersoner som kan gi råd og støtte til de involverte på begge sider:
  - Terapi og oppfølging, utsatte
  - Terapi og oppfølging, gjerningspersoner
- Vi trenger veiledere som kan være samtalepersoner for ledere med ansvar for overgrepssaker
- Vi trenger særlig å fokusere på:
  - Ansvarliggjøring
  - Forsoning
  - Terapi / reparasjon av skader

Hvordan?

- Regionale grupper / fagetiske utvalg med tilstrekkelig kompetanse (eks. bispedømmer)
- Jobbe med overgrepssaker i et flerfaglig perspektiv: Teologi, psykologi, sexologi, strafferett, mfl.
- Vektlegge betydningen av brede samarbeidsrelasjoner

Kanskje er kirken og kirkesamfunnene allerede godt i gang med dette arbeidet?